

plus o moins considérable de marchandises»: localitzada *escach* com a llgd. i *escai* com a gascó (ací segons sembla en el sentit de «mesure agraire»); no resulta ben clar que el mot sigui viu en el seu parlar rodanès, tot i encapçalar l'article amb la forma de fonètica provençal *escà*; però jutjant per la varietat de fraseologia que cita amb aquesta forma, sembla que sí («*« tout l'escà: et tout le reste»*, «*un brave escà: une bonne quantité*», etc.). Hi ha encara el b.llem. *escà* m. «petite quantité d'une denrée (noix, blé, etc.)», qu'on vend dans un panier ou dans le fond d'un sac, reste d'une pièce d'étoffe débitée» (Béronie) i un gascó *escai* «restes de marchandises, échantillons de choix» (Palay).

A l'Alt Aragó trobo *desgay* i *escay* «retal» i «parte de diezmo pagada en metálico» registrats per Peralta (1836) i Borao, el qual hi afegeix encara *escay* i *desguay* (?). I de fet trobo *escay* per 'escopoló' en un doc. de Boltaña de 1465 «le sia feyta una ropa de color, de hun *escay* de lana que yes en casa» (Nav. Tomás, *D. Ling.*, 146.48) i en diversos inventaris des de 1362 (Pottier, *VRom.* x, 146).

Ningú no s'ha ocupat fins ara de l'etimologia del mot: *AlcM*, *Moll Supl.*, el *REW*, etc. no en diuen res.¹ L'única cosa ben ferma que podríem dir-ne és que la base fonètica ha de ser esquemàticament alguna cosa com *ESKAIO-* o quelcom així (*ESKADIO-*, etc.). Rebutgem la idea de relacionar amb *gaia*, cat. i cast., per a 'franja de drap o tela', mot que sempre ha tingut *g-* (no *k-*), que no apareix enlloc amb consonantització de la *-y-* en *g* o *j*, i que sembla ser simplement una aplicació de l'adjectiu *gai* 'de color diferent: clar o brillant' (*DCEC* II, 714, n. 9).

Una guspira de llum prometedora sembla llançar-la l'existència del mot en el basc. Allà és propi del dialecte baix-navarrès, a França, amb extensió a les seves adjacències del Sud: *eskai* «retaille, coupon, morceau d'étoffe» en el b-nav. de Baigorri i Hazparren i en el Roncal, Zaraitze *eskaikin* «residuos de tela y otros objetos (Azkue, *Dicc.*; *Morf.*, 108.37). Com sigui que en el Baztan i Ainhoa un mot igual vol dir «seto vivo», i després «material en general», «astilla» a Zaraitze, «ramas para hacer flejes» en l'anav. fronterer de França (Lezaka, Oiarzun, i a Baigorri), podríem pensar (ço que sembla ser la idea d'Azkue) que és un derivat del bc. *esi* «seto» amb el sufix *-kai* que té el valor de 'matèria per a fer (tal o tal cosa)' ('matèria para seto' > 'astilla'), i en definitiva probablement amb el verb *estu* 'estrènyer'.

¿Tindríem doncs un basquisme oc-cat-arag., com ho és indubtablement *ESTALVIAR*? un mot que des dels temps romans o principi dels visigòtics hagués estat romanitzat com a *ESCAIU. M'inclino a negar-ho: la limitació de l'àrea del mot als dos dialectes bascos més submissos a la invasió de mots romànics és desfavorable a la idea: deu ser un de tants manlleus bearn. en el baix-nav., i arag. en el roncalès-salacenc.

Però no veient-se enlloc cap agafador etimològic en romànic, germànic, etc., bé és hora de sospitar una procedència pre-romana. I mancant suport en basc o

ibèric, pensem en la família indoeuropea. L'aspecte fonètic del mot més aviat hi invita, vagament val a dir-ho; el significat, una mica més; l'àrea geogràfica hi és només favorable. Fent cas d'aquesta, però, pensem més aviat en el sorotàptic que el cèltic. La idea bàsica del mot és 'retall', 'fragment', 'parcel·la de terreny'. Doncs anem naturalment cap a les arrels indoeuropees en *sk-* que impliquen la idea de 'retallar, tallar, partir'. En primer lloc *SKID-/SKEID-* d'on el ll. *scindo*, gr. *σχίζω*, germ. *skaidan*, etc. Aquestes poden tenir vocalismes en *SKOID-* o *SKAID-*, que ens convenen des del punt de vista vocàlic, car és versemblant que el sorotàptic entrés dins l'ampli agregat de famílies indoeuropees nòrdiques i orientals que canviaven *O* en *A*. El scr. *chedaḥ* significa 'retall' i 'tall' i suposa precisament la base *SKAIDO-* o *SKOIDO-*, *chedayati* 'ell retalla, ascla, bada' (= *SKOIDEJATI*), avèstic *saēd-* 'parteix, migparteix' és també *SKOID-* o *SKAID-*, macedoni *σκοῦδος* 'autoritat' (< 'secció elevada' o 'distinció'), lit. *skaidyti* 'retallar ací i allà' (iteratiu de *skiedziu* «ich trenne, scheide»), *skiedà* 'ascla, llesca de fusta', letó *skāida* id.

Només ens caldria doncs postular que des d'aquesta base *SKAIDO-* s'hagués format un derivat *SKAIDIOM, 'retallet', per tenir una base ben satisfactòria en tots els aspectes, sense rebaixar-ne gens el fonètic: car així que *-DI-* es va reduir en llatí vulgar a *-I-* això esdevenia indefectiblement *SKAIIO-* i no demanem altra cosa (precisament el fet que la *-D-* tingués *ɪ* davant i darrere no podia sinó anticipar la liquidació de la *-D-*). L'amplificació en *-IO-* tindria potser caràcter diminutiu (més aviat que adjectival): un *SKAIDIION 'retallet' fóra paral·lel al gr. *παίδιον* al costat de *παῖς*, *παῖδος*, 'noi'.

També fóra possible suposar *SKAIO-* partint de la forma bàsica *SKI/SKEI-* d'aquesta arrel, abans d'afegir-se-li la *-D-* (Pok., *IEW*, 919-20): gr. *σχάω/σχάζω* 'jo esquincó, esgarrinxo', *σχάσμα* 'incisió, mossa'. I encara podríem pensar en l'arrel *SKED-* 'estellar, asclar', d'on el scr. *skhadate* 'ell estella' (mot rar), gr. *σχεδάνυμι* 'esberlo, estavello' (*IEW*, 419).

Cal sospitar que hi vagi haver un verb derivat de l'ètimon del nostre *escaig* en el mossàrab mallorquí i en els Pirineus, on presentaria la forma *escaiar*, mall. *escaiaada* 'roba que té fils que es trien, en uns llocs massa clara, en altres massa espessa', d'on després *arròs escaiat*, *brou escaiat* 'arròs mal cuit, brou clarot i dolent', *persona escaiaada* 'decaiguda d'esperit per enyorança o tedi'; *escaiar castanyes*, *escaiar blat* 'fer un tall a les castanyes, al blat, preparant-se per coure'ls' a Ribes, Olot i Empordà, segons *AlcM*.

DERIV.: *Escaiaada*. *Escaiaement*. A la Vall d'Ager s'usa un mot *esquetllot* «tall de carn amb suc» (Porcicles, *Notes Folk.* d. l. V. d'A., p. 36), que potser està per un *escaiot* alterat per infl. de *tallot* o *tallar*.

¹ Sembla que el *FEW* tampoc no en parla enlloc, fora de posar les citades formes llemosina i gascó en el seu article *EXCADERE* 'escaure', ço que és manifestament infundat en l'aspecte semàntic i impossible fonèticament. Pottier el confon amb la famí-